

Federaal Agentschap
voor de Veiligheid
van de Voedselketen

Controlebeleid
Directie Diergezondheid en
Veiligheid van de Dierlijke Producten

AC - Kruidtuin
Food Safety Center
Kruidtuinlaan 55
B-1000 Brussel
Tel. : 02 211 82 11
Fax: 02 211 86 30

info@favv.be
www.favv.be

Omzendbrief aan

- de leghennenhouders
- de beroepsorganisaties van veehouders
- de bedrijfsdierenartsen

Versie 3

Correspondent : Katie Vermeersch
Toestelnummer : 02/208 38 92
E-mail : Katie.vermeersch@favv.be
Uw brief van Uw kenmerk Ons Kenmerk Bijlagen Datum
PCCB/S2/KVH/409035 2 22/02/2010

Betreft : KB van 27 april 2007 betreffende de bestrijding van *Salmonella* bij pluimvee

Geachte mevrouw, meneer,

~~*Salmonella* vormt reeds geruime tijd een probleem voor de volksgezondheid. De laatste jaren is er een goede evolutie door de vrijwillige vaccinatie van zowel moederdieren als leghennen en eveneens door het bestrijdingsprogramma bij moederdieren. Vanaf 28 juni 2007 werd gestart met een bestrijdingsprogramma bij leghennen waarin bijkomende maatregelen worden opgelegd om zowel het aantal infecties bij leghennen als het aantal humane infecties nóg te doen dalen.~~

Op 18 juni 2007 werden het koninklijk en ministerieel besluit ter bestrijding van *Salmonella* bij pluimvee gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Tien dagen na de publicatie traden de besluiten in werking. Met de publicatie van het KB van 14 januari 2010 tot wijziging van het KB van 27 april 2007 betreffende de bestrijding van *Salmonella* bij pluimvee werden enkele wijzigingen doorgevoerd in het oorspronkelijk KB. Het KB bevat onder andere de uitvoering van een *Salmonella* bestrijdingsprogramma bij leghennen. Het bestrijdingsprogramma bestaat uit verschillende onderdelen die hieronder één voor één zullen besproken worden. Iedere verantwoordelijke van een leghennenbedrijf met een capaciteit van **200 of meer stuks leghennen** is verplicht elk onderdeel van dit programma te volgen. De vaccinatie is eveneens verplicht voor de leghennen die door particulieren op de markt verkocht worden of op leghennen die door pluimveebedrijven of handelaars op markten of aan particulieren verkocht worden. De wijzigingen zijn mee opgenomen in de tekst (rode, onderlijnde tekst).

Vaccinatie

~~De vaccinatieplicht gaat van start op 28 juni 2007. Dit betekent dat elke toom legkippen geboren vanaf deze datum moet gevaccineerd zijn tegen *Salmonella* Enteritidis. De vaccinatie is niet verplicht voor tomen die in het intracommunautair handelsverkeer gebracht worden of geëxporteerd worden. Voor de vaccinatie moet aan volgende voorwaarden worden voldaan:~~

Onze opdracht is te waken
over de veiligheid van de
voedselketen en de kwaliteit
van ons voedsel, ter
bescherming van de
gezondheid van
mens, dier en plant.

- Het gebruikte vaccin moet geregistreerd zijn in België voor het gebruik bij leghennen.
- De leghennen moeten gevaccineerd zijn op de tijdstippen zoals voorgeschreven door de fabrikant van het vaccin.
- De vaccinatie wordt uitgevoerd door de bedrijfsdierenarts of, indien er een overeenkomst van diergeneeskundige bedrijfsbegeleiding is afgesloten, mag de verantwoordelijk zelf de dieren vaccineren. Volgende voorwaarden worden opgelegd bij vaccinatie door de verantwoordelijke:
 - Het vaccin mag enkel aangekocht worden bij de bedrijfsdierenarts.
 - De vaccinatie wordt uitgevoerd volgens een schema dat opgesteld werd door de bedrijfsdierenarts.
 - Het vaccin wordt bewaard, gebruikt en toegediend volgens de schriftelijke instructies van de bedrijfsdierenarts. De schriftelijke instructies worden opgesteld in de taal van de pluimveehouder.
 - De vaccinatie wordt ingeschreven in het geneesmiddelenregister.

De bedrijfsdierenarts stelt voor elke toediening of verschaffing van het vaccin een afzonderlijk toedienings- en verschaffingsdocument op met vermelding van beslagnummer, hoknummer en geboortedatum van de toom dieren waarvoor het vaccin bestemd is.

- Bij de verplaatsing naar een ander bedrijf wordt de gevaccineerde toom vergezeld van een verklaring van vaccinatie (vaccinatiemelding) opgesteld door de verantwoordelijke samen met een kopie van de toedienings- en verschaffingsdocumenten die van toepassing zijn op de vaccinatie en op de toom. Het bedrijf van bestemming bewaart de vaccinatiemeldingen gedurende 5 jaar. Er wordt geen standaard document opgelegd voor de vaccinatiemelding maar minstens volgende gegevens moeten erop voorkomen:
 - Naam en adres van de overlater
 - Nummer en adres van het beslag
 - Hoknummer
 - Categorie pluimvee (legghennen: eendagskuikens, poeljen, ruidieren)
 - Aantal dieren waarop deze melding betrekking heeft
 - Naam van het vaccin
 - Data van de *Salmonella* vaccinaties
 - Nummer(s) bijhorende toedienings- en verschaffingsdocument(en)
 - Datum van ondertekening
 - Handtekening van de verantwoordelijke ter verklaring van de echtheid van de gegevens.

Een kopie van het toedienings- en verschaffingsdocument is niet vereist indien alle gegevens van het document overgenomen worden op de vaccinatiemelding, inclusief de handtekening van de bedrijfsdierenarts.

- De verantwoordelijk van een toom leghennen in productie moet op elk ogenblik de vaccinatiemelding met bijhorend(e) toedienings- en verschaffingsdocument(en) kunnen voorleggen. Indien de toom in het buitenland gevaccineerd werd moet een bewijs van vaccinatie opgesteld door een officiële dierenarts kunnen voorgelegd worden.

Salmonella bemonstering

Om de aanwezigheid van *Salmonella* in een toom na te gaan worden op volgende tijdstippen stalen genomen:

- bij eendagskuiken
- op 16 weken
- op 24 weken
- op 39 weken
- op 54 weken
- in de laatste 3 weken van voor de afvoer naar het slachthuis.

Indien nodig wordt de bemonstering op 16 weken aangepast afhankelijk van de leeftijd van overplaatsing van de dieren naar de productie-eenheid. De bemonstering moet in ieder geval binnen de 2 weken vóór de overplaatsing uitgevoerd worden. Om te vermijden dat tomen positief zijn voor een vaccinstam van S.e. of S.t. wordt aangeraden de bemonstering uit te voeren juist voor de laatste vaccinatie en niet erna.

Indien een toom in de rui gaat worden, gezien het verhoogd risico op *Salmonella*, bijkomende stalen genomen op volgende tijdstippen:

- in de laatste 3 weken van de eerste productieperiode
- in de eerste 3 weken van de tweede productieperiode
- in de 15^e week van of halverwege de tweede productieperiode

Als bijlage 1 vindt u de bemonsteringsmethode bij eendagskuikens en voor leghennen tijdens de opfok en productie. De stalen worden genomen door de verantwoordelijke. De verantwoordelijke kan eveneens beroep doen op de bedrijfsdierenarts, DGZ of ARSIA voor de staalname. Hij blijft verantwoordelijk dat de staalname uitgevoerd wordt. De stalen genomen bij leghennen tijdens de opfok en productie worden in het laboratorium samengebracht tot 1 staal. Hierdoor wordt maar 1 analysesresultaat bekomen.

De verantwoordelijke meldt binnen de 8 dagen elke nieuwe opzet aan de bedrijfsdierenarts zodat de bedrijfsdierenarts weet wanneer er stalen moeten genomen worden. Indien een toom niet op de leeftijd van 18 weken naar de productie-eenheid wordt overgebracht, wordt de bedrijfsdierenarts hiervan 6 weken voor de datum van overplaatsing door de verantwoordelijke op de hoogte gebracht. Indien een toom in de rui gezet wordt, wordt dit minstens 3 weken voordien gemeld aan de bedrijfsdierenarts.

De stalen genomen in de laatste 3 weken van de productieperiode gelden eveneens als uitgangscntrole in het kader van de gezondheidskwalificatie. Indien er overlapping is tussen de staalname op 54 weken en de staalname in de laatste 3 weken van de eerste productieperiode bij ruitomen wordt de staalname maar 1 keer uitgevoerd.

Alle hierboven beschreven stalen, met uitzondering van de stalen genomen bij eendagskuikens en in de laatste 3 weken van de laatste productieperiode, worden overgemaakt aan de laboratoria van DGZ of ARSIA binnen de 48 uur na staalname. In afwachting van het transport naar het laboratorium worden de stalen koel bewaard. De analyses van deze stalen zijn opgenomen in het controleprogramma van het Agentschap en worden bekostigd door het Agentschap. De stalen die genomen

worden met een afwijking op de leeftijd van meer dan 1 week, worden niet vergoed door het Agentschap en rechtstreeks door DGZ of ARSIA gefactureerd aan de leghennenhouder. Om opvolging van de staalname mogelijk te maken wordt aangeraden de onderzoeken van één toom in hetzelfde laboratorium (of DGZ, of ARSIA) te laten uitvoeren.

De stalen bij eendagskuikens en de stalen in de laatste 3 weken van de laatste productieperiode kunnen geanalyseerd worden in een door het Agentschap erkend laboratorium. Dit zijn DGZ, ARSIA Silliker, en Lavetan en Food Control. Dit geldt eveneens voor de stalen genomen om de 6 weken (zie verder). De verantwoordelijke draagt de kosten voor deze analyses.

Alle stalen worden vergezeld van een volledig ingevuld inzendformulier. Dit formulier is te bekomen bij de betrokken laboratoria en bevat minimaal volgende gegevens:

- beslagnummer;
- beslag adres;
- naam van de verantwoordelijke;
- stalnummer en hoknummer volgens bedrijfsplan;
- datum opzet tomen;
- identificatie bedrijfsdierenarts;
- naam staalnemer;
- pluimveesoort: kippen;
- categorie pluimvee: gebruikspluimvee;
- type pluimvee: leg;
- onderzoekstijdstip (eendagskuikens, 16 weken, 24 weken, 39 weken, 54 weken, uitgangscntrole);
- bij ingangscntrole: bedrijf van herkomst;
- aard van het materiaal;
- datum van bemonstering
- datum laatste Salmonella vaccinatie;
- naam Salmonella vaccin;
- handtekening van de verantwoordelijke.

De verantwoordelijke deelt alle resultaten van de reeds uitgevoerde Salmonella controles mee aan de volgende schakel in de voedselketen, alvorens de dieren of eieren te verplaatsen. Dit betekent onder andere dat de poeljen niet mogen verplaatst worden zolang het resultaat van het onderzoek op 16 weken niet gekend is. De overdracht van de resultaten kan onder gelijk welke vorm. Indien de dieren naar het slachthuis gaan, wordt hiervoor gebruik gemaakt van het VKI document. De ontvanger houdt de resultaten bij gedurende 5 jaar.

Maatregelen

Een toom /bedrijf is positief indien *Salmonella* Enteritidis en vanaf 2008 eveneens of *Salmonella* Typhimurium teruggevonden wordt op het bedrijf, met uitzondering van een vaccinstam. Op positieve bedrijven worden de volgende maatregelen opgelegd aan de positieve toom en bedrijf:

- Het bedrijf wordt onder toezicht geplaatst van het Agentschap.

- Contacten op het bedrijf worden beperkt, enkel de personen strikt noodzakelijk voor de bedrijfsvoering (verzorgers van het pluimvee, bedrijfsdierenarts, personen voor uitvoering van dringende herstellingen) en voor de controles (bevoegd personeel van het Agentschap of andere overheidsdiensten) mogen de stallen betreden.
- Op het einde van de leg wordt de toom logistiek geslacht. De reforme dieren mogen niet uitgezet worden bij particulieren.
- De eieren moeten een hittebehandeling (pasteurisatie) ondergaan ~~en~~ voordat ze voor menselijke consumptie in de handel gebracht ~~te~~ worden.
 - De houders met de eieren worden voorzien van ~~een geel-etiket~~ en de data en resultaten van alle *Salmonella* onderzoeken van de toom. Indien de eieren telkens naar hetzelfde eiverwerkend bedrijf gaan, is het voldoende het resultaat door te geven telkens een nieuw onderzoek werd uitgevoerd.
 - De eieren worden op het bedrijf gestempeld als B eieren (met een B of een gekleurd punt van minimum 5 mm hoog). Hiervoor wordt een inkt gebruikt dat geschikt is voor het stempelen van eieren. Rechtstreeks leveren van eieren aan de levensmiddelenindustrie zonder markeren is niet meer mogelijk.
 - De eieren afkomstig van een positieve toom worden op gescheiden houders getransporteerd van de eieren afkomstig van de negatieve tomen van hetzelfde bedrijf.
 - De eieren afkomstig van positieve bedrijven worden als laatste opgehaald.
 - Na transport worden de transportmiddelen en het gebruikte vervoermateriaal grondig gereinigd en ontsmet om contaminatie van andere bedrijven te voorkomen. Wegwerpmateriaal wordt slechts 1 maal gebruikt.
 - De eieren afkomstig van een positieve toom worden niet toegelaten in het pakstation maar rechtstreeks naar het eiverwerkend bedrijf getransporteerd.
- Voor de opzet van een nieuwe toom wordt de stal grondig gereinigd en ontsmet en wordt de nodige leegstand gerespecteerd. De stal moet minimaal volledig uitgedroogd zijn voor een nieuwe toom wordt opgezet.
- De stal wordt door de bedrijfsdierenarts gecontroleerd op de aanwezigheid van *Salmonella* (zie bijlage 2) na de nodige sanitaire leegstand. Hier geldt eveneens dat de stal minimaal volledig moet uitgedroogd zijn voor de stalen genomen worden. Het is de taak van de verantwoordelijke om de bedrijfsdierenarts opdracht te geven deze staalname uit te voeren. Indien het resultaat positief is voor *Salmonella* (niet enkel *S. Enteritidis* en *S. Typhimurium* maar eveneens alle andere *Salmonella*'s) moet de stal opnieuw gereinigd en ontsmet worden en wordt opnieuw gecontroleerd door de bedrijfsdierenarts op de aanwezigheid van *Salmonella*. Dit wordt telkens herhaald tot *Salmonella* niet meer kan teruggevonden worden in de stal.

Eens een toom positief is voor *Salmonella* Enteritidis en ~~vanaf 2008~~ eveneens of voor *Salmonella* Typhimurium blijven de maatregelen van kracht ondanks een eventueel negatief tussenonderzoek (met uitzondering van het bevestigingsonderzoek).

Bevestigingsonderzoek~~Tegenonderzoek~~

De verantwoordelijke heeft de mogelijkheid een ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek aan te vragen. Dit kan onder volgende voorwaarden:

- het ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek kan enkel aangevraagd worden op het ogenblik dat het positief resultaat bekend gemaakt wordt door het Agentschap. Het vindt plaats op dezelfde locatie als waar het 1^e onderzoek werd uitgevoerd. De toom mag immers niet verplaatst worden zolang het resultaat van het 1^e onderzoek niet gekend is.
- Er mogen geen antimicrobiële middelen gebruikt zijn in de periode tussen de eerste staalname en het bevestigingsonderzoek.
- De verantwoordelijke kan kiezen wie de stalen neemt voor het ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek: controle-agenten van het Agentschap, of personeel van DGZ of van ARSIA.
- De verantwoordelijke kan kiezen waar de analyses uitgevoerd worden: in het laboratorium van DGZ of van ARSIA.
- Dit wordt op papier gezet en ondertekend door de verantwoordelijke.
- Het resultaat van het ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek is bindend.
- Indien de verantwoordelijke geen ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek wilt, ondertekent hij een verklaring dat hij afstand doet van het ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek.

Het bevestigingsonderzoek bestaat uit 5 meststalen en 2 stofstalen voor het onderzoek op *Salmonella* en 5 kippen voor het onderzoek op het gebruik van antimicrobiële middelen. De staalname en de analyse voor het onderzoek op antimicrobiële middelen wordt uitgevoerd op kosten van het Agentschap, De staalname en analyse voor het onderzoek op *Salmonella* wordt uitgevoerd op kosten van de verantwoordelijke.

Tijdens het verloop van het ~~bevestigings~~ tegenonderzoek worden tijdelijke maatregelen opgelegd om te verhinderen dat *Salmonella* Enteritidis en/of Typhimurium positieve eieren op de markt gebracht worden. Deze maatregelen zijn:

- Het bedrijf wordt onder toezicht van het Agentschap geplaatst.
- De contacten worden beperkt.
- De eieren moeten een hittebehandeling (pasteurisatie) ondergaan om voor menselijke consumptie in de handel gebracht te worden.
 - De eieren worden op het bedrijf gestempeld als B eieren (met een B of een gekleurd punt van minimum 5 mm). Hiervoor wordt een inkt gebruikt dat geschikt is voor het stempelen van eieren. Rechtstreeks leveren van eieren aan de levensmiddelenindustrie zonder markeren is niet meer mogelijk.
 - De houders met de eieren worden voorzien van ~~een geel etiket en van de data en resultaten van alle *Salmonella* onderzoeken van de toom.~~ Indien de eieren telkens naar hetzelfde eiverwerkend bedrijf gaan, is het voldoende het resultaat door te geven telkens een nieuw onderzoek werd uitgevoerd.
 - De eieren afkomstig van een positieve toom worden op gescheiden houders getransporteerd van de eieren afkomstig van de negatieve tomen van hetzelfde bedrijf.
 - De eieren afkomstig van positieve bedrijven worden als laatste opgehaald.

- Na transport worden de transportmiddelen en het gebruikte vervoermateriaal grondig gereinigd en ontsmet om contaminatie van andere bedrijven te voorkomen. Wegwerpmateriaal wordt slechts 1 maal gebruikt.
- De eieren afkomstig van de toom onder verdenking worden niet toegelaten in het pakstation maar rechtstreeks naar het eiverwerkend bedrijf getransporteerd.
- De toom mag enkel het pluimveebedrijf verlaten om logistiek geslacht te worden, mits toestemming van het Agentschap. Opfoktomen mogen bijvoorbeeld niet eventueel overgeplaatst worden naar de productie-eenheid maar worden als positief beschouwd zolang ~~voordat~~ het resultaat van het tegenonderzoek niet gekend is. De stal van herkomst wordt eveneens als positief beschouwd en volgende maatregelen gelden:
 - Grondige reiniging en ontsmetting en de nodige leegstand (minstens tot de stal volledig uitgedroogd is) wordt gerespecteerd;
 - De stal wordt door de bedrijfsdierenarts gecontroleerd op de aanwezigheid van *Salmonella* (zie bijlage 2) na de nodige sanitaire leegstand en dus in een volledig uitgedroogde stal. Het is de taak van de verantwoordelijke om de bedrijfsdierenarts opdracht te geven deze staalname uit te voeren. Indien het resultaat positief is voor *Salmonella* (niet enkel *S. Enteritidis* en *Typhimurium* maar eveneens alle andere *Salmonella*'s) moet de stal opnieuw gereinigd en ontsmet worden en wordt opnieuw gecontroleerd door de bedrijfsdierenarts op de aanwezigheid van *Salmonella*. Dit wordt telkens herhaald tot *Salmonella* niet meer kan teruggevonden worden in de stal.

Op het ogenblik dat het resultaat van het ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek gekend is worden ofwel de maatregelen opgeheven (negatief ~~tegenonderzoek~~ bevestigingsonderzoek zowel voor *Salmonella* als voor antimicrobiële middelen) of worden de maatregelen onder het hoofdstuk 'maatregelen' toegepast (indien tegenonderzoek positief is voor hetzelfde serotype of indien er antimicrobiële middelen gevonden werden). **Bij negatief tegenonderzoek wordt de frequentie van staalname verhoogd tot om de 6 weken en dit tot het einde van de laatste productieperiode. Deze stalen worden genomen door de bedrijfsdierenarts. Zowel de staalname als de analyse worden bekostigd door de pluimveehouder.** Gezien het cyclisch verloop van een *Salmonella* infectie moeten deze onderzoeken het risico dat positieve eieren als vers consumptie-ei verkocht worden zo laag mogelijk houden.

Gezondheidskwalificatie

De maatregelen die opgelegd worden in het kader van de gezondheidskwalificatie blijven van kracht. De gezondheidskwalificatie bevat immers de preventieve maatregelen voor de salmonellabestrijding.

Officiële controles

Het Agentschap voert jaarlijks 1 officiële controle uit op elk leghennenbedrijf. Dit wordt opgelegd in Verordening (EG) nr. 1168/2006. De controle bestaat uit een inspectie op

de uitgevoerde bemonstering en de vaccinatie. Er wordt eveneens 1 toom bemonsterd.

Indien een toom positief is voor *Salmonella* Enteritidis of *Salmonella* Typhimurium, met uitzondering van een vaccinstam, wordt er eveneens een officiële bemonstering uitgevoerd bij alle andere aanwezige tomen en bij de volgende toom die opgezet wordt in dezelfde stal, op de leeftijd van 22-24 weken.

Als bijlage 1 wordt de bemonsteringsmethode voor *Salmonella* bij eendagskuikens, poelien en leghennen weergegeven, als bijlage 2 de bemonsteringsmethode voor de controle op *Salmonella* na het reinigen en ontsmetten.

Met de meeste hoogachting,

H. Diricks (get.)
Directeur-generaal